Uvod

Izazovi CLLD-LEADER-a u programskom razdoblju 2028-2034 za buduće djelovanje F/LAG-ova

Bojana Markotić Krstinić, LEADER mreža Hrvatske

Radionica/Policy – lab: „Vrijednosti CLLD-LEADER-a koje smo postigli - potrebe/razvojni ciljevi lokalnih zajednica za buduće programsko razdoblje”

Supetar, 24.-27.09.2025.

Ciljevi događanja
Prostor za zajednički rad

Jačanje kapaciteta

Osnaživanje za djelovanje

Umrežavanje i strukturiranje **stavova**

Naši glasovi/mišljenja su **važni**

LEADER-CLLD pristup/metoda

Lokalna javno-privatna partnerstva, F/LAG-ovi

Inovativnost

Temeljeno na značajkama područja

Integrirane i multisektorske aktivnosti

Umrežavanje

Suradnja

LEADER/CLLD

7 osnovnih načela

Izrada i provedba strategija odozdo prema gore

Zašto smo ovdje

Politika provedbe CLLD-LEADER-a - Ključna postignuća i kako ćemo dalje

Koordinacija politika

Praćenje postignuća i resursa

Naša zadaća je sada
Europa bliža građanima

Ključna pitanja koja je potrebno razmotriti:

- Da li je **CLLD-LEADER najbolji alat** za razvoj lokalnih (ruralnih i ribarskih) zajednica – *onako kako ga danas provodimo i kako se planira njegova provedba u budućnosti*
  - Da li su F/LAG-ovi najbolji sustav za uključivanje i osnaživanje građana
  - Kako razvoju viziju/strategiju pretvoriti u djelovanje
- Zašto i kako **dokazati vrijednosti CLLD-LEADER-a i našeg zajedničkog rada** - *za sadašnjost i budućnost*

Agenda (danas, 24.09.)

17,30 – 18,15

Izazovi CLLD-LEADER-a u programskom razdoblju 2028-2034 za buduće djelovanje F/LAG-ova

18,15 – 19,30

Suradnjom lokalnih akcijskih grupa do jačanja teritorijalne kohezije

- **Ključna uvodna izlaganja**
- **Iskustva sudionika**
- ✓ *Izazovi i lekcije planiranja i provedbe u ovom i za novo programsko razdoblje, djelovanje i učinci na jačanje integracije lokalnih zajednica, rasprava sudionika, zaključci i preporuke*

Večera u Hotelu od 20 sati

Agenda (sutra 25.09.)

09,30 – 11,00

Lokalne akcijske grupe u razvoju prepoznatljivosti lokalnih zajednica
- ***Ključna uvodna izlaganja i panel rasprava,*** *zaključci i preporuke*

Pauza za kavu (30 min.)

11,30 – 13,00

Lokalne akcijske grupe u jačanju otpornosti lokalnih zajednica
- ***Ključna uvodna izlaganja i panel rasprava,*** *zaključci i preporuke*

Ručak u Hotelu: 13,30 – 14,30

Terenski obilazak – krećemo u 15,30

Večera u Hotelu od 20 sati

Agenda (preksutra 26.09.)

09,30 – 10,30

Praćenje i vrednovanje CLLD-LEADER-a za programiranje temeljeno na dokazima
- ***Uvodno izlaganje i panel rasprava,*** *zaključci i preporuke*

10,30 – 11,30

Budućnost CLLD-LEADER-a u programskom razdoblju 2028-2034
- ***Ključne poruke, zaključci i preporuke za buduće djelovanje i jačanje***

Pauza za kavu (30 min.)

For F-LAG festival

Ručak u Hotelu: 13,30 – 14,30
Večera u Hotelu od 20 sati

Da li je CLLD-LEADER u krizi, zašto u promjene

- Odvajanje EAFRD-a iz Kohezijske politike 2021.-27. (drugih ESIF), osim CLLD-LEADER-a
- Multiplikacija pravila, visoki troškovi upravljanja
- Teška procjena/vrednovanje postignutih rezultata
- Inovativnost nije prioritet
- Ovisnost o EU izvorima financiranja
- Slaba povezanost područja (teritorijalna kohezija)
- Prevelika politizacija

ECA (Evaluation Court of Auditors/Revizijski sud) - Special Report/Tematsko izvješće 10/2022 - EU LEADER

Europski
odbor regija

NAT-VII/044

164. plenarno zasjedanje, 19. i 20. veljače 2025.

MIŠLJENJE

Kako programiranje u okviru inicijative LEADER i programa lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (CLLD) nakon 2027. može pridonijeti boljoj provedbi dugoročne vizije za ruralna područja EU-a

EUROPSKI ODBOR REGIJA (OR)

- poziva na to da se lokalizirane teritorijalne politike ojačaju i bolje usmjere jačanjem kapaciteta programa CLLD i LEADER kako bi se ispunila sve veća očekivanja u pogledu ruralnog razvoja i teritorijalne kohezije. Ti su se programi pokazali učinkovitima u osnaživanju ruralnih područja, ali ih sada treba prilagoditi kako bi se odgovorilo na izazove koje donosi budućnost;
- smatra da je od ključne važnosti pojednostaviti pristup financijskim sredstvima i postupcima EU-a u okviru usklađenog i fleksibilnog pristupa teritorijalnom razvoju;
- predlaže uvođenje novih provedbenih instrumenata za potporu inicijativama CLLD i LEADER. Ti bi se instrumenti temeljili na glavnom fondu čija bi se uredba o upravljanju primjenjivala na doprinose iz drugih mobiliziranih fondova iz svakog od kojih bi se obavezan postotak izdvajao za CLLD , i na korištenju paušalnih financiranja za male projekte;
- predlaže da se potiče korištenje mehanizama pretfinanciranja i predujmova za male projekte. Nadalje, poziva na uvođenje mehanizma kojim bi se osiguralo da se predujam, koji predstavlja 80 % dodijeljenih bespovratnih sredstava, sustavno isplaćuje čim se projekt odobri;
- poziva na veću uključenost žena u tijela za donošenje odluka u okviru projekta LEADER i u participativnom lokalnom razvoju (CLLD) i potiče sve razine društva, od mladih do starijih osoba, da sudjeluju u planiranju i osmišljavanju projekata;
- predlaže da se intenzivnije radi na komunikaciji i obrazovanju u vezi s CLLD-om i LEADER-om kako bi se lokalnim akterima omogućilo da u potpunosti iskoriste njihove prednosti.

ni list
ske unije

C/2025/4411

Mišljenje Europskog odbora regija Vizija za poljoprivredu i hranu

(C/2025/4411)

vjestiteljica: Joke SCHAUVLIEGE (BE/EPP), članica Pokrajinskog izvršnog vijeća F Istočne Flandrije

eferentni dokument/i: COM(2025) 75 final

E O POLITIKAMA

DBOR REGIJA (OR)

a na to da se postojeće poljoprivredne politike fokusiraju na poljoprivrednike i stočare kak aviti svojim djelatnostima, čime bi se odgovorilo na izazove kao što su nedostatak gene starost poljoprivrednika; svjestan je njihove ključne uloge za našu sigurnost opskrbe hranoi , koheziju u našim ruralnim područjima, našu kulturnu baštinu, kao i za zaštitu klime, okoliša ore prihoda;

ravlja viziju Europske komisije, a posebno njezinu usredotočenost na poljoprivredu i pr ribarstvo, kao strateške sektore, kao i značaj koji Komisija pridaje promicanju zanimanja ućim generacijama, Komisijin stav o nedvojbenoj važnosti sigurnosti hrane i opskrbe hranoi i te usmjerenost na konkurentnost i osiguravanje pristojnih i pravednih prihoda za poljopriv održivost tih ciljeva ovisi i o jačanju otpornosti tog sektora na okolišne i klimatske rizike;

arlament

USVOJENI TEKSTOVI

25)0189

poljoprivrede i zajednička poljoprivre

uropskog parlamenta od 10. rujna 2025. o bu oljoprivrednoj politici nakon 2027. (2025/205

Sadržaj

Preambula 1
1. Budućnost ruralnih područja od interesa je za cijelo društvo 2
2. Izazovi u ruralnim područjima zahtijevaju hitne odgovore 3
3. Buduća politika ruralnog razvoja mora biti snažnije usmjerena na potrebe ruralnih područja 4
4. Pretvaranje dugoročne vizije za ruralna područja u konkretnu strategiju i ostvarivanje modela pakta za ruralna područja 5
5. Izgradnja lokalnih kapaciteta i stvaranje lokalne odgovornosti 6
6. Poboljšanje praćenja potrošnje EU-a na ruralna područja 7

Skupina svoja mišljenja, preporuke ili izvješća donosi konsenzusom, umjeri u kojoj je to moguće. U slučaju glasanja članovi odlučuju običnom većinom. Članovi koji su glasali protiv ili su se suzdržali imaju pravo zatražiti da se dokument sa sažetim obrazloženjem njihova stajališta priloži

Preambula

Pakt za ruralna područja inicijativa je za jačanje suradnje među različitim razinama upravljanja i suradnje s dionicima predviđena u Komunikaciji o dugoročnoj viziji za ruralna područja EU-a. Inicijativa pakta za ruralna područja postupak je višerazinskog upravljanja prema načelu odozdo prema gore u kojem Europska komisija djeluje kao posrednik.

Koordinacijska skupina pakta za ruralna područja osnovana je kao posebna skupina Komisije za daljnji razvoj pakta za ruralna područja i usmjeravanje procesa u sklopu pakta. Kao članovi Koordinacijske skupine pakta za ruralni razvoj, prepoznajemo ključnu potrebu za ciljanom intervencijom i inovacijama u politikama kako bi se odgovorilo na brojne izazove koji proizlaze iz depopulacije, zelene, digitalne i druge tranzicije te gospodarskog pada u ruralnim regijama. U upravljanju fondovima i politikama EU-a trebalo bi prepoznati i uzeti u obzir činjenicu da je uspjeh ruralnih zajednica ključan ne samo za stanovnike ruralnih područja nego i za širu gospodarsku, ekološku i socijalnu dobrobit cijele Europske unije.

Naš je zajednički cilj stvoriti dinamične i otporne ruralne zajednice koje mogu doprinijeti održivoj gospodarskoj, okolišnoj i socijalnoj tranziciji. Stoga smo kao članovi

Naglasak na značaj CLLD-LEADER-a u EU

- Brojna istraživanja navode njegovu važnost za lokalne zajednice
- Brojne rezolucije, deklaracije i mišljenja koja ističu značaj očuvanja i jačanja LEADER-CLLD-a

Ključne pozicije EU 2028.-34. (I)

- **Kontekst:**
  - **Povećani resursi**: Sljedeći višegodišnji financijski okvir (VFO) mora imati povećane resurse u usporedbi s razdobljem 2021.-2027. kako bi se odgovorilo na promjenjive potrebe i krize.
  - **Fokus na europska javna dobra**: Naglasak na financiranju projekata s jasnom europskom dodanom vrijednošću, izbjegavanje fragmentacije i promicanje konvergencije.
  - **Jedinstveni nacionalni i regionalni planovi** – 1 svaka zemlja članica
- **Strateški prioriteti:**
  - **Konkurentnost i inovacije**: Poticanje konkurentnosti, dekarbonizacija gospodarstva i jačanje inovacijskih kapaciteta središnji su prioriteti.
  - **Socijalna, ekonomska i teritorijalna kohezija**: Kontinuirana podrška koheziji radi smanjenja nejednakosti i promicanja konvergencije.
  - **Zelena i digitalna tranzicija**: Potpora postizanju klimatske neutralnosti do 2050. i ubrzanje digitalne transformacije.

Ključne pozicije EU 2028.-34. (II)

- Specifično za sektor:
  - **Poljoprivreda i sigurnost hrane:** Potpora **konkurentnosti i otpornosti poljoprivrednog i ribarskog sektora, malih i mladih poljoprivrednika i ribara**. Povećanje produktivnosti, osiguranje pravednog životnog standarda za poljoprivrednike i jamčenje sigurnosti hrane (odgovor na krizu). Zaštita proračuna od mogućih rezova i održavanje njegovog integriteta i zajedništva.
  - **Obrana i sigurnost:** Povećana ulaganja u obrambenu infrastrukturu i kapacitete, kretanje prema istinskoj obrambenoj uniji.
  - **Vanjsko djelovanje i proširenje:** Kontinuirana suradnja s trećim zemljama, podrška miru, stabilnosti i razvoju diljem svijeta.
- Financijsko upravljanje:
  - **Održivo financiranje**: Uvođenje novih vlastitih sredstava kako bi se osigurala održiva otplata troškova zaduživanja i zadovoljile veće potrebe za potrošnjom.
  - **Proračun usmjeren na rezultate:** Usklađivanje potrošnje sa strateškim ciljevima politike i osiguranje učinkovite koordinacije s nacionalnom potrošnjom.

Ključne pozicije EU 2028.-34. (III)

- Upravljanje i implementacija:
  - **Pojednostavljenje i transparentnost:** Pojednostavljenje pravila i zahtjeva za izvještavanje, osiguravanje transparentnosti i odgovornosti.
  - **Kapacitet za odgovor na krize:** Povećana fleksibilnost i kapacitet za odgovor na krize unutar VFO-a. Trenutno samo 4% VFO-a nije definirano po namjeni.
  - **Vladavina prava i temeljna prava:** Jače veze između poštovanja vladavine prava i pristupa fondovima EU-a.
- Lokalni razvoj:
  - **Načelo partnerstva:** Kohezijska politika mora slijediti decentralizirani, lokalno utemeljeni, višerazinski pristup upravljanja, u potpunosti uključujući lokalne i regionalne vlasti i relevantne dionike (u NRP – važno za nas, moramo sudjelovati!)
  - **Program LEADER-CLLD**: kontinuirana podrška lokalnom razvoju u ruralnim i obalnim/ribarskim područjima putem strategija lokalnog razvoja vođenih zajednicom
  - **Uključivi razvoj**: nastavak **Plana djelovanja za ruralna područja** (**Rural Action plan**) i **Ruralnog pakta**, osiguravajući da se resursi usmjeravaju tamo gdje su najpotrebniji kako bi se smanjile regionalne razlike i potaknuo uključivi razvoj.

Struktura novog VFO-a

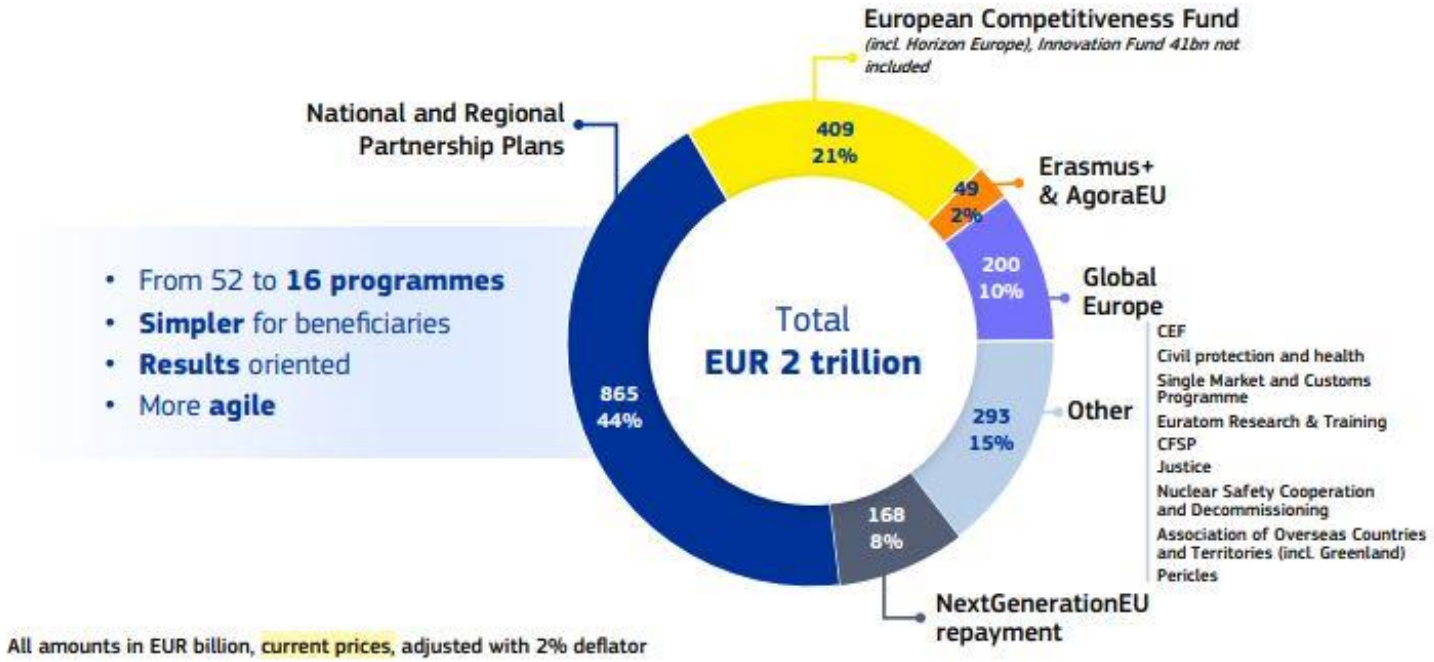
Prijedlog Uredbe Vijeća kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir (VFO) za razdoblje od 2028. do 2034. *sa* tri glavna „naslova“ (široke proračunske kategorije), a četvrti je rezerviran za administraciju EU:

1. **Potpora državama članicama putem „Nacionalnih i regionalnih partnerskih planova“ (NRP planovi) – gdje će se objediniti ZPP, kohezijska politika i programi poput CLLD-LEADER-a;**
2. Potpora korisnicima i poduzećima – putem naslova „Konkurentnost“;
3. Potpora partnerima – putem instrumenta Globalna Europa;
4. Administracija EU – institucionalni rashodi.

Ova pojednostavljena struktura znači - **manje pojedinačnih programa i jedinstveni skup pravila i smjernica za sve fondove!!!!!**

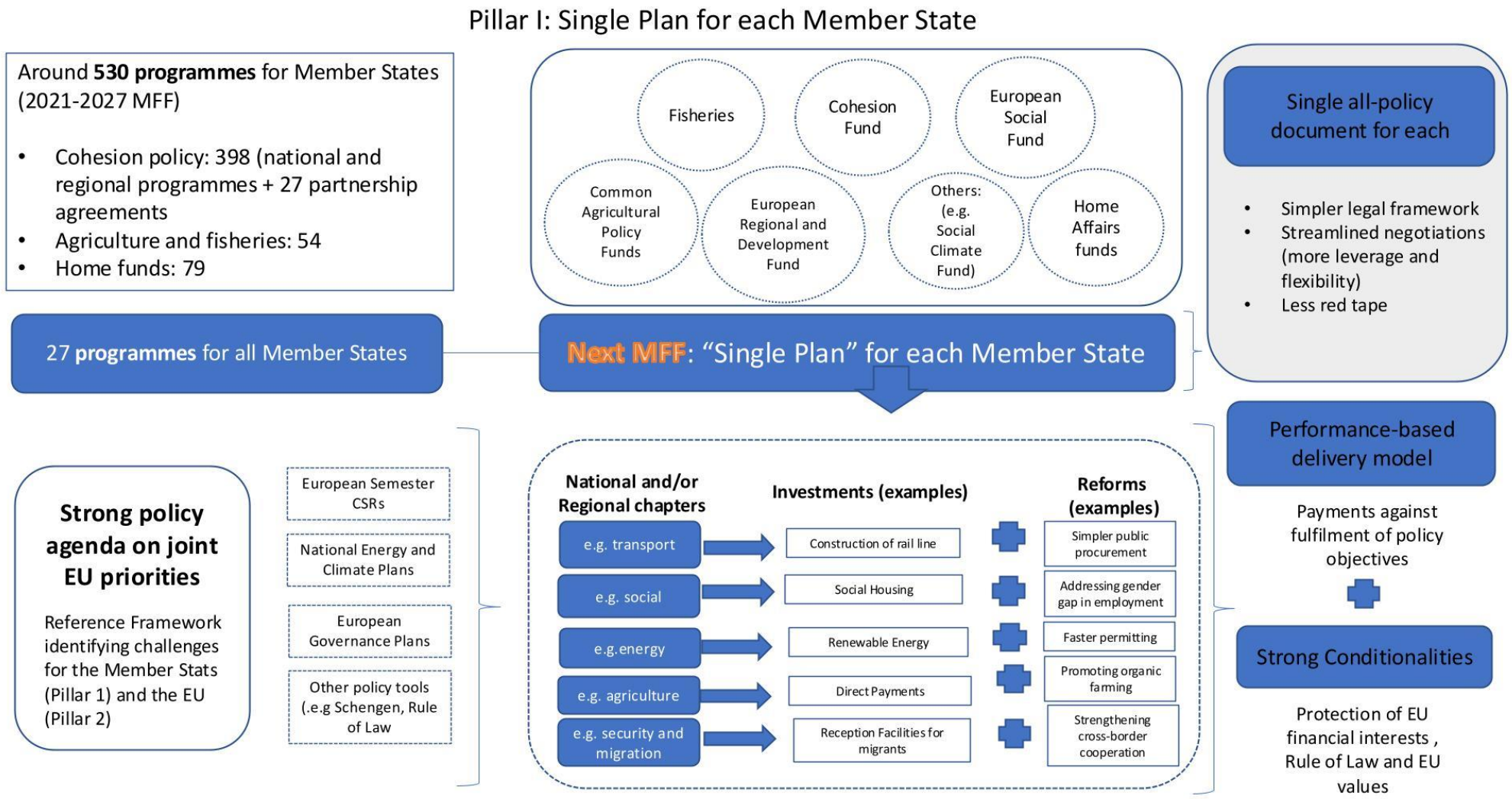
https://commission.europa.eu/topics/budget/eu-budget-2028-2034-explained_en

Novi Višegodišnji financijski okvir (VFO) 2028.-2034.

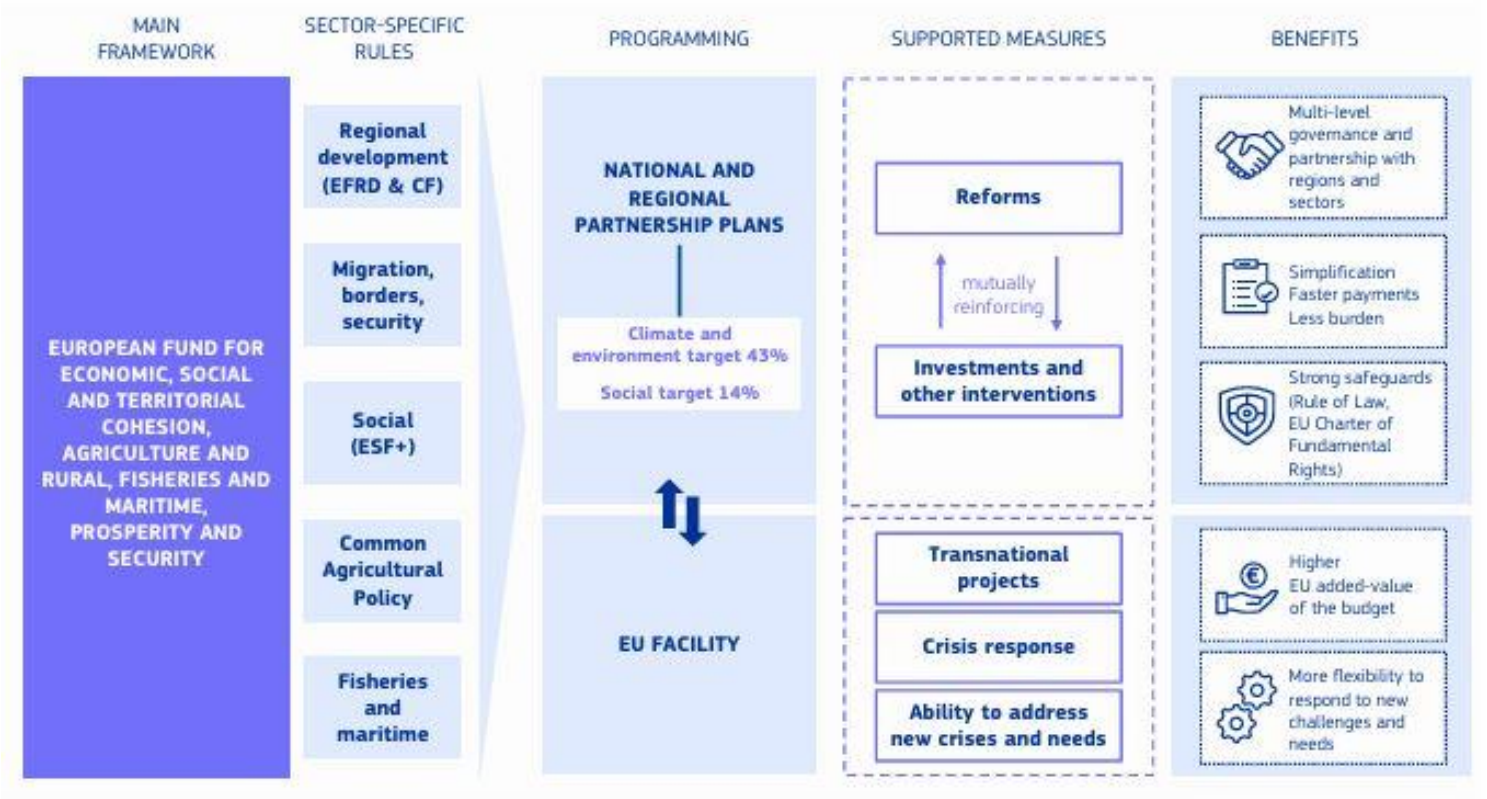

- Proračun prilagođen lokalnim potrebama, **temeljen na NRP planovima** za ulaganja i reforme, za **ciljani utjecaj tamo gdje je najvažnije, s kohezijom i poljoprivredom u središtu**, gdje će poštivanje vladavine prava biti nužno.
- Veliki **poticaj konkurentnosti**, putem novog Europskog fonda za konkurentnost i ojačanog programa Horizon Europe za osiguranje lanaca opskrbe, povećanje inovacija i pobjedu u globalnoj utrci za čistom i pametnom tehnologijom te poticanje naše obrambene industrije.
- **Instrument Globalna Europa** koji nas čini jačima u svijetu, s ključnom podrškom za uspjeh proširenja i podršku Ukrajini koliko god je potrebno.
- **Novi paket novih vlastitih sredstava** za ažuriranje postojećih prijedloga, stvarajući **istinski europski sustav financiranja** koji održava stabilnost doprinosa država članica uz istovremeno otplaćivanje zaduživanja za oporavak.

Novi Nacionalni i regionalni planovi (NRP) 2028.-2034.

Novi Nacionalni i regionalni planovi (NRP) 2028.-2034.

- Isporuka EU sredstava bit će **jednostavnija, brža i učinkovitija**
- Planovi će biti **objektivni, a plaćanja će ovisiti o ispunjenju ciljeva i prekretnica**
- Države članice i regije imat će **širi skup alata** za rješavanje trenutnih i budućih izazova
- Planovi će biti osmišljeni i provedeni **u bliskoj suradnji s nacionalnim i regionalnim vlastima i relevantnim dionicima**
- **Potpora poljoprivrednicima i ribarima + p**otpora **manje razvijenim regijama** + **potpora siromašnim regijama**
- Planovi će uključivati cilj od 14 % potrošnje na socijalne ciljeve (isključujući poljoprivredu i ribarstvo i Socijalni klimatski fond). To donosi 100 milijardi eura za socijalne ciljeve + socijalna ulaganja koja se prvi put prate u cijelom proračunu EU-a.

CLLD i LEADER ostaju u okviru NRP/Fonda

- **CLLD je definiran kao zajednički alat** u različitim fondovima i primjenjuje se i u ruralnim i u obalnim/ribarskim područjima
- Europska komisija štiti mogućnost korištenja CLLD i LEADER-a, pri čemu LEADER kroz ZPP u okviru NRP zadržava obveznim
- **Zajednička pravila primjenjivat će se na svim područjima**, a **financiranje** će dolaziti **iz jednog konsolidiranog fonda**
- Smanjivanje administrativnih opterećenja i ubrzanje provedbe, uz manje kašnjenja povezanih s birokracijom na nacionalnoj razini.

CLLD i LEADER - izazovi novog okvira

- Ne postoji obvezni zahtjev/ograničenje ili namjenski minimum (*ring-fencing*) za CLLD-LEADER kao što je to bio slučaj u razdobljima 2014.–2020. i 2021.–2027. – velik rizik
- CLLD se, za sada, upućuje na sinergiju u ruralnom razvoju posebno u aktivnostima potpore razvoja akvakulture i/ili obalnih područja, te upućuje na potporu *jačanju otpornosi obalnih zajednica*
- LEADER u okviru ZPP-a, za sada, se usredotočuje na „*dodanu vrijednost za poljoprivrednike i vlasnike šuma*“ a gubi širi teritorijalni razvoj, pružanje lokalnih usluga, društvene inovacije, angažman mladih, kulturni život ili uključivost…

Usuglašene preporuke na EU razini

- Povećanje alokacija za CLLD-LEADER
- CLLD-LEADER ima, te mora i dalje imati, središnju ulogu u promicanju atraktivnih, prosperitetnih, otpornih i međusobno povezanih ruralnih/ribarskih (obalnih) područja podržavajući inicijative koje stvaraju lokalnu dodanu vrijednost, potiču poduzetništvo, potiču inovacije i jačaju gospodarsko i društveno tkivo teritorija, a sve je to ključno za zadržavanje i privlačenje ljudskog kapitala, posebno mladih i žena, te doprinos demografskoj i teritorijalnoj ravnoteži i generacijskoj obnovi
- Financiranje temeljeno na uspješnosti
- Zajednička pravila za provedbu CLLD-LEADER-a usmjerena:
  - smanjenju birokratskog/administrativnog opterećenja dodanog na nacionalnoj razini, te
  - pojednostavljenju prilagođenom stvarnosti projekata koje vodi zajednica, bez stvaranje prepreke pristupu za male dionike
- Predfinanciranje rada F/LAG-ova (upravljanje LRS) i predfinanciranje projekata
- Paušalni iznosi za male projekte

Vremenski okvir programiranja VFO 2028.-34.

2025

- Prijedlog novog VFO
- Prijedlozi regulativa (Uredbe EU) za NRP i dr.

2026

- 1-2 mj. nacrti izvješća i stajališta (Vijeće i EU parlament pregovaračke zauzimaju pozicije – s naglaskom na Koheziju i ZPP)
- tijekom godine: Zemlje članice raspravljaju o proračunima i prioritetima politika
- Od lipnja: Vijeće donosi odluke i EU parlament raspravlja počinje trialog (Europska Komisija-Vijeće-EU parlament)
- Zemlje članice provode interne konzultacije – do sredine 2026. – trebaju imati svoj strateški okvir

2027

- Zemlje članice počinju službeni proces izrade Nacionalnih i regionalnih planova (NRP-a)
- Dalje se odvija trialog između EK, Vijeća i EU parlamenta
- Sredinom ili u drugoj polovici godine: Finalni dogovori (kompromisi) i prihvaćanje regulativa (Uredbi EU)

2028

- Prvi kvartal – Formalno prihvaćanje paketa novog VFO-a– stupanje na snagu

2029

- Početak provedbe novog VFO 2028.-2034.

Promjene VFO-a - izazovi za budućnost LEADER/CLLD-a u Hrvatskoj

moramo znati koliko vrijedimo i što želimo

Prvi izazov

- da odlučivanje o budućnosti CLLD-LEADER-a u Hrvatskoj bude spušteno na nacionalnu razinu,

- kroz NRP, spajanje kohezijske politike i ZPP-a (politike ruralnog razvoja) - može doći u pitanje opstanak CLLD-LEADER-a odnosno, te može doći do

- smanjivanja sredstava i pogoršanje načina i uvjeta korištenja sredstava

Drugi izazov

- razumijevanje nas samih (F/LAG-ova) o kakvim se promjenama u VFO-u radi, kakve one mogu imati implikacije ne samo na ono što ćemo morati promijeniti u svom radu nego i na našu opstojnost

- u kojoj mjeri smo sposobni i spremni djelovati kako na promjene u svom radu u provedbi LEADER/CLLD-a, tako i svojim utjecajem na institucije u Hrvatskoj

Ključan je trenutak za dogovor

- ***i dizanje naših glasova***
- **Novi VFO donosi nove izazove – moramo utvrditi što želimo** kao rezultat procesa dogovora oko novom VFO-a kako bi se osiguralo buduće uspješno funkcioniranje CLLD-LEADER-a u Hrvatskoj.
- Potrebno je **definirati svrhu i ciljeve našeg zajedničkog djelovanja** kako bi se moglo **razraditi, planirati i provesti aktivnosti za očuvanja položaja i uloge CLLD-LEADER-a**
- Moramo imati **pripremljene podloge, obrazloženje i čvrstu argumentaciju za zagovaranje** i za sve ostale aktivnosti i to u sva tri pravca, prema nacionalnim ključnim državnim tijelima ponajprije za MP, MRRFU - Nacionalni i regionalni plan partnerstva- te za Vladu i Sabor RH i prema drugima (J/PLS, stručna javnost i mediji).
- Naša argumentacija treba **dokazati zašto je CLLD-LEADER program poseban i neophodan** u politikama regionalnog, ribarskog i ruralnog razvoja ali u drugim politikama (demografske, socijalne, zelene, sigurnosne, funkcionalne i fiskalne decentralizacije i dr.) i u ukupnom razvoju Hrvatske.
- *Argumentacija polazi od **dosadašnjih rezultata koje smo postigli i ukazuje na prilike i mogućnosti** u budućem razdoblju*
- Trebamo **pokazati sve prednosti i posebnosti CLLD-LEADER-a koje nema niti jedan drugi program**, niti javne politike i što je to čime on doprinosi uspješnosti ruralnom i ukupnom razvoja Hrvatske.